

CÜZZAM: TEDAVİSİ VAR AMA GEÇMİŞTE ÖLÜMCÜLDÜ

Cüzzam veya lepra 4000 yıl boyunca en ölümcül hastalıklardan biriydi. Günümüzde tedavi edilebilen bir hastalık ama hala tamamen ortadan kalkmadı.

Cüzzamın 4000 yıl önceye uzanan izi Hindistan'da bulundu

Eskiden cüzzam denilen hastalığa günümüzde lepra veya Hansen hastalığı da deniliyor. Cüzzamın binlerce yıl önce var olduğu düşünülse de eldeki kanıtlar 4000 yıl önceye uzanmıyordu. Tevrat'ta anlatılan hastalığın cüzzam olduğu sanılıyor. Ayrıca Mısır'da M.Ö. 1500'lerde yazılan Eber papirüsü olarak bilinen tıpla ilgili yazılı belgede cüzzama benzer bir hastalık anlatılır. Cüzzamla ilgili bilinen diğer yazılı belge M.Ö. 600 yılına aittir. Yunanlı doktor Galen (Bergamalı Galen) de cüzzamdan bahsetmiştir. Büyük İskender Mısır'ı ele geçirdikten sonra Avrupa'ya dönen askerlerinin, hastalığı Avrupa'ya yaydığı düşünülüyor. Sudan'ın Nubia bölgesinde M.Ö. 450'lerde ölmüş bir insanın kafatası bulundu ve incelemeler kafatasının bir cüzzam hastasına ait olduğunu gösterdi. Hindistan'ın Balathal adlı bölgesinde 2009'da yapılan arkeolojik kazılarda ise 4000 yıl önce ölmüş bir insanın kafatası bulundu. Kafatası incelendi ve o kişinin, en eski cüzzam hastası olduğu belirlendi. Bu keşif ile cüzzamın, ilk kez 4000 yıl önce Hindistan'da var olduğu kanıtlandı. Kazıyı yöneten ABD'li G. Robbins, Hintli uzmanlarla birlikte yaptığı buluşun detaylarını veren bilimsel makaleyi, Public Library of Science'da 2009'da yayınladı.



Hindistan'da cüzzam hastaları ellerini gösteriyor

Cüzzam hastaları Orta Çağ'da hor görülürdü

Cüzzamın Hindistan'dan Mısır'a, ardından Avrupa'ya ve daha sonra da C. Columbus'un askerleri tarafından Amerika Kıtası'na ulaştığı kabul ediliyor. Hastalığı, Büyük İskender'in askerlerinin ardından Romalı askerlerin de yaydığına inanılıyor. Hastalık Haçlı Seferleri sırasında çok yaygındı. O dönemde Avrupalılar, hastalığın tanrıyı kızdırmakla ilgili olduğuna inanırdı. İncil okunur ve orada anlatılan hastalıkların nedeni anlaşılmaya çalışılırdı. Bu

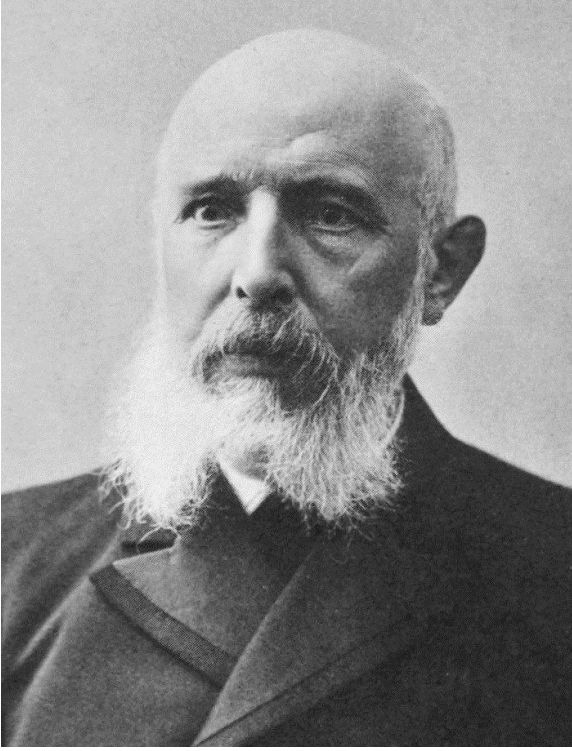
tür hastalıklara yakalananlar kiliseye gider ve rahiplerin hastalığı tanımlayıp çare bulmalarını beklerdi. Hastaların yüz, el ve bacaklarındaki kabarıklıklar, parmaklarının küçülüp bükülmesi ve derilerinin sertleşip pullanması, insanları ürkütürdü. Günümüzde cüzzamın oldukça zor bulaştığı biliniyor ama geçmişte veba gibi çok bulaşıcı olduğu sanılırdı. Bu nedenle cüzzam hastaları, Avrupa’da toplumdan dışlanıp kentten uzak yerlere veya adalara sürgün edilirdi. Kentte kalan hastalar, yanlarında zil taşımak ve zili çalarak diğer insanların yanlarına yaklaşmasını önlemek zorundaydı. Bu hastalara cüzzamlı anlamına gelen “leper” denilirdi ve herkes onlardan uzak dururdu. Hastalığa yakalananlar tedavi edilemediği için çoğu, kent dışında bakımsızlık nedeniyle kısa sürede ölürdü.



Aziz Francesco bir cüzzamlıyı öpüyor (13. yüzyıl)

Cüzzam yıllarca tehlikeli yöntemlerle tedavi edilmeye çalışıldı

Orta Çağ’da bazı Avrupalı din adamları cüzzam hastalarının toplandığı kent dışındaki bölgelerde onlara barınaklar yaptı. Cüzzam şüphesi olanlar bu barınaklara gitmek zorundaydı. Yıllar sonra bazı din adamları, cüzzamın özel insanlara tanrının bir lütfü olduğu fikrini ortaya attı. Buna göre, cüzzam hastaları ölüm ve yaşam arasında kalmış insanlardı ve dünyada bir süre eziyet çektikten sonra doğrudan cennete gidecekti. Bir efsaneye göre 13. yüzyılda yaşayan Aziz Francesco, tanrıdan gelen mesaja uyarak yolda rastladığı bir cüzzamlıyı öpmüştü. Cüzzam hastalarına barınaklarda yüzyıllarca bir tedavi uygulanamadı. Mısır, Çin ve Yunanistan’da ise cüzzamı tedavi etmeye çalışan doktorlar vardı. Tedavi amacıyla hastalara köpek veya koyun kanı içirilir ya da kan banyosu yaptırılırdı. Hastalar; akrep veya kobra yılanı zehri, cıva ve arsenik ile de iyileştirilmeye çalışılırdı. Bazı hastaları ise tedavi amacıyla, yüzlerce arının sokması sağlanırdı. Etkili olan ilk ilaç “şolmgra yağı” denilen bir bitkisel yağdı. Hindistan ve Burma’da yetişen bir ağacın fıstığa benzeyen meyvesinin yağı enjeksiyonla veya ağızdan verilerek bazı hastalar tedavi edildi. Ancak bu yağ, hastalarda bazı yan etkilere neden oldu. Daha sonra o yağdan izole edilen bir organik asidin etken madde olduğu anlaşıldı ve hastalar bu ilaçla tedavi edildi.



Cüzzama neden olan bakteriyi bulan Dr. G. A. Hansen

Cüzzama neden olan bakteri 1873'te bulundu

Cüzzama bir bakterinin neden olduğunu, G. A. Hansen adlı Norveçli bir doktor 1873'te buldu. Hansen'in kayınpederi de doktordu ve 1848'de yazdığı kitapta cüzzamın genetik olduğunu yazdığı için Hansen ile kayınpederi bilimsel açıdan ayrı düşmüştü. Zamanla tıp dünyası, hastalığa o bakterinin neden olduğunu benimsedi ve tedavi için ilaçlar geliştirildi. Tedavi amacıyla 1940'lı yıllara kadar, Burma'da yetişen ağacın fıstık yağından elde edilen organik asit kullanıldı. İlk sentetik cüzzam ilacı, 1940'ta keşfedilen "promin" adlı sulfon grubundan bir ilaçtır. Ardından 1950'lerde "dapsone" adlı ilaç tedavide kullanılmaya başlandı. Daha sonra keşfedilen "clofazimine" ve "rifampisin" adlı ilaçlar hastalığın hızla azalmasını sağladı. Dünya Sağlık Örgütü'nün önerisiyle 1981'de hastalara dapsone, clofazimine ve rifampisin adlı üç ilaç farklı sürelerde verilmeye başlandı. Çoklu ilaç tedavisi sayesinde hastaların kesin tedavisi yapılabiliyor. Hastalığın nasıl yayıldığı tam olarak bilinmiyor ancak burun ve ağız sıvılarıyla bulaştığı biliniyor. Hastalık genellikle iyi beslenemeyen sağlıklı kişilerde ve temiz içme suyu bulunmayan bölgelerde yaygın olarak görülüyor. İnsanların %95'i doğuştan bu hastalığa karşı bağışıklığa sahip olduğu için hastalık onlara bulaşmıyor. Dünyada tedavi gören hasta sayısı 2012'de 189 bine düştü ama aynı yıl 230 bin yeni hastaya tanı konuldu. Türkiye'de cüzzamla savaşı, ilk kez Prof. Dr. Mazhar Osman 1919'da başlattı.

Prof. Dr. Türkan Saylan, 1976'dan itibaren yrttğu kapsamlı mücadele ile hasta sayısını hızla düşürdü. Ülkemizdeki kayıtlı hasta sayısı 2600 civarındadır.

Prof. Dr. Ural Akbulut
ODTÜ Kimya Bölümü

Tarihte bugün

6 Őubat 1959: Jack Kilby, dünyanın ilk tümleŐik devresi için ABD'de patent baŐvurusu yaptı